

ע' (עאלק) ברקוף העתיד הוא מגרש לסיפוק הצרכים

ארבעה שירים

הציג לקורא העברי: עמנואל גלמן

הכרתי את עאלק ברקוף בשנת 2001, בזמן שהויתי בסיביר. הגעתי לשם בתור מנהל המרכז ליהודים בסיכון (הם מתבוללים, מה לעשות?). עם פעילויותיו השונות של המרכז נמנתה גם הפעלת מועדון, ששמו האנכרוניסטי "לקראת כלה", לא חשף ולו במאום את טבעו הבהמי. התאספו בו, אחת לשבועיים בימי שישי אחר הצהריים, אנשי רוח ויצירה, שלבם יצא אל הקשקשת הפסידו־פילוסופית על רזי הקיטש היהודי. או שמא קיבתם חמדה את כיבודי שבת, כגון וודקה "גְּזֵ'לְקָה" ומטעמים אחרים, שחלקם התברכו בהעדר המוחלט של היתר כשרות. איש גבה־קומה, כסוף־בלורית וכבד מבט ריתק אותי כבר מן הפגישה הראשונה. הוא לגם מן הוודקה בצימאון ראוותני, ולא נחפו בלבוש את השפעתו הדסטרוקטיבית של המשקה החריף בעזרת מזון מוצק. כמו כן הרעיף ניבולי־פה עסיסיים על סובביו, לפני שהגה דבר־מה נרטיבי, ודיקלם את שיריו בלי שביקשו זאת ממנו.

ע' ברקוף (שם העט), דוקטור לאסתטיקה בחוג לפילוסופיה והולל בן־חיל, שלח לראשונה את ידיו "לגופה הענוג של אַרְטוּ" (כלשונו) בישראל דווקא, בשנת 1992. באותה שנה ובהשפעת השפה שלמד, בחר לעצמו את הפסידונים שלו. הוא היה עולה חדש קצר־פתיל וחד־לשון. חד־לשון עד כדי כך, שהסתכסך על נקלה עם הקהילה הרוסית הספרותית והגֵּד־ספרותית. וקצר־פתיל עד כדי כך, ששָׁנָה וחצי לאחר הגירתו ארצה אסף את מיטלטלי הרווק־וטוב־לו שלו אל תוך הציפה שקיבל בזמנו במשרד הקליטה ו"העלים את עצמותיו" מארץ אביו (א"י) היתה בשבילו ארץ אביו תרתי־משמע, כי מצד אמו הוא ממוצא קרלי).

סומא ומיוזע משפעת השמש הים־תיכונית, שם ברקוף את פעמיו היישר אל סיביר המזרחית. שם, באוניברסיטה ממלכתית אחת, מצא לעצמו משרה שכללה משכורת־רעב, חסדי סטודנטיות ופרסום־חינם בביטאון האוניברסיטאי. הוא הקפיד לפרסם את שיריו החוליאניים לצד מחקריו המדעיים במשך חומש תמים וזכה לאהדה סוחפת בקרב הצעירים ולהרמות גבה תאטרליות של הממונים עליו. הכרת הציבור הרחב פקדה את ברקוף במפתיע בתחילת המילניום החדש: שיריו הידועים לשמצה הודפסו בעיתון "קוֹמְסוֹמֶלְסְקָה פְּרָאנֶזְה" רב־ההשפעה, ומבקר הספרות החשוב מיכאיל בְּלוּגוֹלֹבִי תיג אותם כ"ממשיך דרכו הבולט ביותר של איוון בְּרֶקוֹב האגדי". עברית טובה שגורה על פיו. גם בלי שנתחשב בעובדה כי ביקורו בארץ היה קצר־אולפן, והמשורר עצמו היה אז רחוק מלהיות עלם. גם אוצר הגידופים שלו בשפה העברית והתמצאותו בסלנג שלנו הפליאו אותי והדהימו כל פעם מחדש, אם כי לקו בחוסר רגישות לשונית. בכך דמה לאותם ישראלים שלימודי השפה הרוסית שלהם

מסתכמים במילה אחת בלבד, "חויי" לדוגמה, והם משתמשים בה בלא כל התחשבות במצב או בזולת.

עם כל זאת, הוא ניסה לתרגם את שיריו לעברית בכוחות עצמו. הוא הראה לי את ניסיונותיו, והיה לי משהו־מה להגיד. רוקנו בקבוק וודקה. שלפתי והראיתי לו את תרגומי מאיוון ברקוב שהתפרסמו בסמוך לניסיעתי בכתב־העת לשירה "כרמל", וכך התיידדנו. באותה הפגישה נודע שהשיר של א' ברקוב החביב ביותר על שנינו הוא "ההוהרה" בת ארבע שורות:

"שְׁמַע לִי, חֵבֵר, מִן הַתְּנַיִם הַזֶּה בְּלִי הָרֶף!
דוֹפְקִים אֶת אֲשֶׁתְךָ כְּלָנוּ שְׁתֵי נְעָרָב."
"שְׁאֲחִירִים יִזְהָרוּ, הַשֵּׁב, שְׁתִּזְהַר אֲשֶׁתִּי –
הָרִי אוֹתָהּ כְּאֵן מְזַיְנִים וְלֹא אוֹתִי."

לא זו בלבד שהשיר, כמדומני, משקף את היחסים האבסורדיים שנרקמים בין שני המינים ובעל כורחם, אלא – לעניות דעתו של ידידי החדש – השיר חושף גם את יחסו של כל סופר באשר הוא לשם העט שלו.

* * *

מחרוזת השירים של עאלֶק ברקוף המוצעת בגיליון זה היא, ככל הידוע לי, חשיפתו הראשונה בשפה העברית. מבחר מצומצם זה אינו מתיימר לייצג את מפעלו הפואטי של האיש או את משקלו הסגולי בעשיית השירה הרוסית העכשווית. הבה נאמר כי תרגומי אינם אלא מדגם משירתו, המבטא נאמנה את טעמי האישי ואת יכולתו להכיל בכדי הסלנג הישראלי את תועפות השפה הרוסית הבלתי־נורמטיבית.

ע"ג

¹ איוון בְּרָקוֹב, ספק משורר בשר ודם, ספק אגדה, נולד בשנת 1732. ביצירתו שילב את כישרונו הנדיר ואת השכלתו הרחבה עם אורח חיים של שתייך, זנאי, בריון וציניקן. השעטנו הזה הוליד שירה שחיברה יחדיו את הניב הנמוך ביותר של שפת ההמונים, את ניבולי־הפה העממיים, גמגומי הלשון של שיכורים מועדים, הכתובות על קירות בתי שימוש ציבוריים וכיוצא באלה מחז גיסא, ומאידך גיסא – את המליצות והתבניות של השירה הגבוהה הקוראת מטבעה לערכים נעלים. עד לימיה העליונים של הפרסטריוקה לא הוצאו לאור כתביו של א' ברקוב בכל הוצאה רשמית, אלא הועברו מאיש לרעהו ומדור לדור בעל־פה או באמצעות העתקי־יד שהוכנו על ידי חסידי ונאמניו. "ברקוב הוא אבי הסאמיודאט! תרומתו לחופש הביטוי בארצנו עולה אלפי מונים על תרומתם של כל הסופרים הרוסים יחד, מפושקין ועד לסולז'ניצין!", הכריז ע' ברקוף באחת מהרצאותיו השערורייתיות, ופנה אל משורריה הצעירים של רוסיה כולה: "הלאה המחברות הדיגיטליות שלכם! צאו לרחוב, כתבו את שיריכם על גבי הקירות של בתי כיסא, על גבי הגדרות של מגרשי בנייה, על גבי המדרכות המטונפות של שווקים, על גבי פחי זבל. קעקעו אותם על ישבניהם של זונות, שוטרים ופקידי ממשל. במאה העשרים ואחת אין דרך אחרת להיות משורר אמיתי!" סגנונו היוצא דופן של ברקוב, המכונה היום ברקוביאנה, הפך לאחת התופעות

המופלאות והמסקרנות בתולדות השירה הרוסית. במשך דורות שפרו טובי המשוררים של רוסיה על הצביון של הכתיבה הברקובית ואף הפכוהו לאב הפונדקאי של שיריהם, כאלה שלא הלמו את מעמדם החברתי: פשוט חתמו עליהם בשמו. שנת מותו ומקום קבורתו של האיש אינם ידועים. יש אומרים כי טבע בבית כיסא כשהיה שיכור כלוט, יש שמנדיבים מיתוס אחר — נפצע אנושות בבית בושט בעקבות קטטה עם סרטור, יש הסבורים כי התאבד... אבל כולם מזכירים את מילותיו האחרונות של ברקוב: "חי בודון, מת כמוקיון." יהיה זכרו ברוך!

השעון

השֵׁעוֹן עוֹד צֵעִיר וּמְפָרֵס בְּזֶרֶם שֶׁל זְמַן,
מְחַוְּגוֹ עֲצָלִים: "לְהִזְדַּרְזוּ? — בְּשִׁבִיל מָה?"
הַכֹּל לֹא חָשׁוּב, הַכֹּל לֹא מִמֶּשׁ הַכֶּרְחִי,
וְהַעֲבֵר הַנִּפְעָר
הוּא
רוֹמֵן
רְכֹרֵכִי.

השֵׁעוֹן מְדַשְׁדֵּשׁ, אֲבָל הַקְּפִיץ בּוֹ נִמְתָּח
לְרוֹיץ וְלִרְכֵב, וְלִשְׁאֵת בְּסִפְתָּח
מִפְשָׁעוֹת רְטֹבוֹת וּבְתִי שְׁחֵי לְחִים:
הַעֲתִיד
הוּא מְגַרֵשׁ
לְסַפּוֹק
הַצִּרְכִּים.

השֵׁעוֹן מְתַקְתֵּק, הַזְּמַן אוֹזֵל
בְּפִלִיטָה הַמְתַפְזֶרֶת שֶׁל הַנּוֹזֵל
אֲשֶׁר הַבְּשִׁיל בְּגוֹנֵהֶעֶדֶן שֶׁל אֲשִׁכֵי בְעַל־כֶּרְחִי,
וְשִׁאֲגַת אֶרֶץ
הִיא גְרֵגוֹר חֲתוּלִים
לְעִמַּת
הַנְהַמָּה בְּגוֹיִנְגָל נִבְכִי.

השֵׁעוֹן מִתְקַתֵּק, אֲבָל יֵשׁ עוֹד קִצֵּת זְמַן
לְהִתְחִיל, לְסִיִּים, וּלְהַפְרִיחַ אֶת הַשְּׂמֵמָה
אֲשֶׁר בְּקִעָה בֵּין הַרְרֵי הַשָּׂאוֹל שֶׁל מוֹחִי,
וְחִרְרַת הַנְּצֵב מוֹל כְּתַת־יְיֹרִים
הִיא שְׁנִסּוֹן שֶׁל זֵ'אֵק בְּרַל
לְעַמַּת
הַאִמָּה הַרוֹחֶשֶׁת בְּתוֹךְ תוֹכִי.

השֵׁעוֹן מִטְפֹּטֵף לְשִׁקִּית שְׁתַּלוּיָה עַל כֶּסֶא גִלְגָּלִים,
יְחַד עֲמוֹ זוֹלְגִים סְפָרִים, צִיּוּרִים, אֶהוּבוֹת, וְהַ"אוֹלִי?" וְהַ"אִם?"
שְׁנִשְׂאָלוּ כְּלֶאֱחֲרֶיֶד בְּלֹאוֹ הִכִּי,
וְהִמָּחַר שֶׁל חֵי־דֵק
הוּא עוֹלָם וּמְלוֹאוֹ
לְעַמַּת
הַאִפֵּק הַמְּאֻדִּים בְּפִתְחִי.

השֵׁעוֹן יַעֲצוֹר. אֲזֵ נִשְׁמַע
אֶת הַשָּׂאוֹן הַכְּלִיתִי־נִסְבֵּל שֶׁל דְּמָמָה,
אֶת מְשׁוֹטְיוֹ הָאֲלֵמִים שֶׁל כְּרוֹן אֲחִי...
וּבְחִרִיר שֶׁל מַחַט
מִשְׁחָל בְּנִקְל
מָה שֶׁהִיָּה
אָנוּכִי.

יוני 2006

לבי במזרח

לר' יהודה הלוי, באהבה

לבי במזרח, וטוחן
מערב ירושלמי בלאפה,

זולל חמוצים.
לבי במזרח – וימותו כל הלצים.

לבי במזרח, מתבשם
בזעה, משגל איזו יפה
בשרה הקוצים...
לבי במזרח – וימותו כל הלצים.

לבי במזרח, מגדף
ויצורח: "חבל"ז! איזו שאפה!
כלמה קורצים.
לבי במזרח – וימותו כל הלצים.

לבי במזרח, ממשש
את לחיו השנניה: את הכאפה
קטף בביצים.
לבי במזרח – וימותו כל הלצים.

לבי במזרח, מתחלחל
ורואה: ג'יפה זכה וצפה,
מלאה ברובצים.
לבי במזרח – וימותו כל הלצים.

לבי במזרח, מתגעגע
לכל-טוב-ספרד: סנונית עפה
מבין העצים.
לבי במזרח – וימותו כל הלצים.

לבי במזרח, שם דלתות נפרצות בלי פורצים...
לבי במזרח – וימותו כל הלצים!

זכרי!

לא"צ

זכרי לשמר את קוסך בריא,
לומר לו כל ערב "לילה טוב",
ובקר-בקר להציגו בראי,
להיות לו כמו בעל הרואג לאשתו.

זכרי להלבישו בכסות חמה,
לפנקו במים חמים ובמי קולון;
להשכילו בדברי חכמה
כשהוא משתקף ברצפת מוזאון.

זכרי לסרקו פעמים ביום,
להרחיק מהאש, מכל חפץ חרד,
לסלסל את יפיו, לחשל את אפיו:
שיהיה אנוכי, שיהיה מלהט.

זכרי: באצבע, מבעד לפשתן תחתונך
לא להפר את מנוחתו, את שלותו...
אם כי — מתר להעניק לו לטוף תומך
כדי שלוגע קט יהיה לח ורטב.

זכרי, בבה, — אני בא! בגדול!
אפצוהו על כל המתנה ועכוב.
שמרי על עצמך, היי לצדו:
אותי מכלי חרי לא יפרקו.

מרץ 2003

ניחוח פותרך

לר"ז

ניחוח פתך ערב לאפי,
הקרום שם-כלו ענג למגע;
רקך כה מתוק, אף-על-פי שפי
למיץ זמתך שוקק, משגע.

תאמרי לי, הו את, מדוע נכסף
אני (זכרוני מקפץ בחפזה)
הוזה: עירמך בקימונו נחשף,
רק מבטך, מלא רמיזה.

היינו – זוכרת? – כרוכים זה בזה,
יכלנו בקוסמוס בן-שנינו לבחור...
ארור המכשף המדפלים הנבזה! –
אותך ואותי תקע מאחור.

יתום עולמי, בו חדלת להיות;
יתום הראי, בו נשקפת – לא את...
– מי שם?
– זה אני. מגן-החיות...
אל ג'ונגל-נבכה...
לומר את נשמת.

מרץ 2007